

IZAZOVI I PERSPEKTIVE RAZVOJA KOMPARATIVNE PEDAGOGIJE

Sanja Partalo¹

Rezime

U savremenom svijetu komparativna pedagogija se suočava s nizom izazova koji oblikuju njen razvoj kao naučne i nastavne discipline. Istraživanje ključnih izazova komparativne pedagogije orijentisano je, prije svega, na metodološke prepreke u komparativnim istraživanjima, nedovoljnu integraciju sa drugim naučnim disciplinama, kulturalne i kontekstualne faktore koji otežavaju generalizaciju rezultata, te političke i ekonomske uticaje poput globalizacije i obrazovnih reformi. S druge strane, tehnološki napredak, međunarodna saradnja istraživača i kritički pristupi obrazovanju nude nove perspektive za razvoj komparativne pedagogije s naglaskom na unapređenje obrazovnih politika, razvoj interdisciplinarnih pristupa, globalnu saradnju, održivost, inovacije u obrazovanju i povezivanje istraživanja i vaspitno-obrazovne prakse. Zaključno, komparativna pedagogija predstavlja neprocjenjiv resurs za istraživanje i unapređenje obrazovnih praksi u različitim kontekstima. Kroz razumijevanje izazova i perspektiva koje ova disciplina nudi, moguće je razviti inovativne pristupe koji ne samo da poboljšavaju kvalitet obrazovanja, već i osnažuju djecu i nastavnike širom svijeta. Uloga komparativne pedagogije kao naučne i nastavne discipline je ključna u oblikovanju obrazovnih politika koje odgovaraju na dinamične društvene, ekonomske i kulturne promjene, istovremeno stvarajući temelje za održiv i inkluzivan vaspitno - obrazovni sistem.

Ključne riječi: komparativna pedagogija, metodološki izazovi, obrazovne politike, međunarodna saradnja, inovacije u obrazovanju.

¹ Sanja Partalo je doktor pedagoških nauka i vanredni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci. Elektronska adresa: sanja.partalo@ff.unibl.org

Uvod

Komparativna pedagogija predstavlja jednu od fundamentalnih disciplina pedagogije koja se bavi proučavanjem obrazovnih fenomena i politika kroz upoređivanje različitih obrazovnih sistema, s ciljem razumijevanja sličnosti, razlika i mogućnosti unapređenja obrazovne prakse (Kulić, 2011; Neubauer, 2024). Kao takva, ona ima višestruku ulogu – naučnu, nastavnu i praktično-primjenjenu, jer omogućava kreiranje obrazovnih politika zasnovanih na kritičkom poređenju i uvažavanju društvenog i kulturnog konteksta (Schweisfurth et al., 2020). Polazeći od ovih premisa, ključno je sagledati izazove i perspektive razvoja komparativne pedagogije kao savremene naučne discipline.

Jedan od osnovnih principa komparativne pedagogije jeste razumijevanje obrazovnih sistema u širem kontekstu globalizacije. Kako se svijet sve više povezuje, analiza obrazovnih praksi iz različitih kultura postaje sve značajnija. Globalni izazovi poput klimatskih promjena, migracija i društvene nejednakosti zahtijevaju inovativne pristupe obrazovanju koji se mogu razvijati na osnovu iskustava drugih zemalja (Cowen, 2023; Neubauer, 2024; Yakut Özek & Sincer, 2024). Novija istraživanja takođe ukazuju na važnost metodološke raznolikosti i interdisciplinarnog pristupa, uključujući analizu velikih baza podataka, longitudinalne studije i značaj primjene mješovite metodologije, kako bi obrazovne politike bile uspješno prilagođene različitim lokalnim i globalnim kontekstima (Pang, 2016; Pandey, 2025).

U savremenom kontekstu komparativna pedagogija postaje interdisciplinarna povezujući se sa disciplinama poput sociologije, ekonomije i psihologije (Kulić, 2011; Molina García & Andrade Lara, 2013). Interdisciplinarni pristup omogućava dublje razumijevanje obrazovnih fenomena, ali i kritičko sagledavanje pitanja obrazovne pravde i pristupa obrazovnim resursima, što je od ključne važnosti za razvoj inkluzivnih obrazovnih politika.

Jedan od savremenih trendova u komparativnoj pedagogiji jeste fokus na kvalitet obrazovanja i njegovu evaluaciju. Proučavanje međunarodnih obrazovnih studija, poput PISA (Programme for International Student Assessment), postalo je centralno za razumijevanje kako različite obrazovne politike utiču na ishode učenja (OECD, 2018). Rezultati ovih studija omogućavaju zemljama da identifikuju oblasti za unapređenje, ali i da razmjenjuju najbolje prakse i uče jedni od drugih (Parjanadze, 2009; Pandey, 2025).

S obzirom na navedeno, značaj komparativne pedagogije u savremenom obrazovanju leži u njenoj sposobnosti da inspiriše inovacije i reforme. Proučavanje obrazovnih sistema na međunarodnom nivou omogućava obrazovnim liderima da razviju strategije koje odgovaraju globalnim izazovima, uzimajući u obzir specifičnosti lokalnih konteksta. U skladu s tim, neophodno je sagledavanje ključnih izazova i perspektiva razvoja komparativne pedagogije, s posebnim naglaskom na interdisciplinarnost, evaluaciju kvaliteta obrazovanja i doprinos kreiranju inkluzivnih i inovativnih obrazovnih politika.

Izazovi komparativne pedagogije

Komparativna pedagogija se suočava sa nizom izazova u svojoj primjeni i razvoju. Ovi izazovi proističu iz metodoloških, etičkih, političkih i globalnih faktora, koji otežavaju sistematsko i objektivno upoređivanje obrazovnih praksi (Cowen, 2023; Schweisfurth et al., 2020).

Jedan od osnovnih izazova jeste izbor odgovarajućih metodoloških pristupa za uporednu analizu obrazovnih sistema ili drugih obrazovnih fenomena. Istraživači se često suočavaju sa problemom prikupljanja podataka koji su istovremeno validni i komparativno relevantni. Kvantitativni pristupi mogu zanemariti lokalne specifičnosti i kompleksnost obrazovnih praksi, dok kvalitativni pristupi nose rizik subjektivnih tumačenja. Kombinovanje različitih metodoloških strategija postaje neophodno za dublje i pouzdanije razumijevanje obrazovnih fenomena (Neubauer, 2024; Schweisfurth et al., 2020; Kušić & Vrcelj, 2022).

Pri upoređivanju obrazovnih sistema istraživači se susreću s etičkim pitanjima i potrebom za kulturnom senzitivnošću. Ignorisanje lokalnih konteksta može rezultirati neadekvatnim ili neuspješnim primjenama stranih obrazovnih modela. Takođe, ukoliko prilikom upoređivanja vaspitno-obrazovnih sistema zanemarimo njihove kulturološke faktore postoji rizik od stereotipa i predrasuda koji mogu dovesti do pogrešnog tumačenja ili trivijalizacije određenih obrazovnih praksi (Kušić & Vrcelj, 2022; Kulić, 2011). Obrazovne prakse koje su efikasne ili uspješne u jednom društvenom kontekstu ne mogu se jednostavno prenijeti na drugi bez uvažavanja kulturnih razlika i obrazaca ponašanja. Ovaj izazov zahtijeva da istraživači razviju kulturno svjestan pristup prilikom analize i interpretacije obrazovnih politika i praksi.

Obrazovni sistemi su usko povezani s političkim i ekonomskim kontekstom, što predstavlja značajan izazov za objektivnu komparativnu analizu (Cowen, 2023; Kulić, 2011). Promjene vlasti, ekonomske krize i društvene nestabilnosti se odražavaju na obrazovne politike i prakse. U takvim okolnostima relevantnost i primjenjivost istraživačkih rezultata zavise od sposobnosti istraživača da se prilagode novim okolnostima i prilagode analitičke pristupe.

Globalizacija doprinosi razmjeni obrazovnih politika i praksi, ali takođe produbljuje razlike između razvijenih i nerazvijenih obrazovnih sistema (Cowen, 2023; Neubauer, 2024). Globalni standardi i međunarodne evaluacije mogu dovesti do povećanja nejednakosti u resursima i kvalitetu obrazovanja (Кулић и Партало, 2014). Istraživači se suočavaju sa izazovom kako da analiziraju ove nejednakosti i predlože pedagoške intervencije koje su kulturno i kontekstualno prilagođene.

Komparativna pedagogija se suočava s nizom izazova koji su vezani za metodološke pristupe istraživanjima, etiku, politiku i globalizaciju. Da bi ostala relevantna i korisna disciplina, ključno je da istraživači razvijaju strategije koje će omogućiti dublje razumijevanje kompleksnosti obrazovnih sistema, uz simultano poštovanje lokalnih konteksta i kulturnih razlika.

Perspektive razvoja komparativne pedagogije

Razvoj komparativne pedagogije kao discipline sve više se oblikuje novim istraživačkim pristupima i globalnim trendovima u obrazovanju. Kako se obrazovne potrebe i izazovi mijenjaju, tako se i perspektive koje oblikuju pravac ove discipline razvijaju. U ovom kontekstu, možemo identifikovati nekoliko ključnih perspektiva: interdisciplinarnost, fokus na međunarodnu saradnju, digitalizaciju obrazovanja i razvoj inkluzivnih obrazovnih politika.

Interdisciplinarnost predstavlja ključnu perspektivu u razvoju komparativne pedagogije. Ova disciplina sve više integriše pristupe iz sociologije, psihologije, ekonomije i politologije kako bi obuhvatila složenost obrazovnih fenomena (Crossley & Watson, 2003; Schweisfurth et al., 2020). Na primjer, sociološke teorije mogu pomoći u razumijevanju uticaja društvenih struktura na obrazovanje, dok ekonomske analize mogu osvijetliti resursne nejednakosti koje utiču na obrazovne rezultate. Ova integracija znanja omogućava istraživačima da razviju holističke pristupe u analizi obrazovnih si-

stema, čime se stvara bolje razumijevanje složenih međuzavisnosti između obrazovanja i šireg društvenog konteksta.

Međunarodna saradnja je još jedna važna perspektiva koja oblikuje razvoj komparativne pedagogije. U svijetu koji postaje sve više međusobno povezan, obrazovni sistemi moraju reagovati na međunarodne izazove kao što su migracija, ekonomske krize i klimatske promjene (Cowen, 2023; Neubauer, 2024). Ovo zahtjeva od komparativne pedagogije da analizira kako različiti obrazovni sistemi primjenjuju međunarodne obrazovne standarde dok istovremeno uzimaju u obzir lokalne specifičnosti. Istraživanje obrazovnih praksi u međunarodnom kontekstu omogućava identifikaciju najboljih praksi koje se mogu prilagoditi lokalnim realnostima, a takođe postavlja i važna pitanja o nejednakosti i pristupu obrazovanju na globalnom nivou (Кулић и Партало, 2014).

Digitalizacija predstavlja još jednu ključnu perspektivu za budućnost komparativne pedagogije. Kako tehnologija brzo napreduje, obrazovni sistemi se sve više oslanjaju na digitalne alate i resurse za podučavanje i učenje. Ovo otvara novu dimenziju uporedne analize, gde se istražuju razlike u tehnološkoj opremljenosti obrazovnih sistema kao i načini na koje se digitalni alati koriste u obrazovnim praksama (Neubauer, 2024; Pandey, 2025). U pandemiji COVID-19, koja je značajno ubrzala digitalizaciju obrazovanja, intenzivirana su istraživanja koja mogu dovesti do novih saznanja o efikasnosti onlajn obrazovanja u različitim okolnostima.

U savremenom društvu, fokus na inkluziju i jednakost u obrazovanju postaje sve značajniji. Komparativna pedagogija ima sposobnost da analizira i preporuči obrazovne prakse koje su inkluzivne i koje uzimaju u obzir različite potrebe svih učenika, uključujući i one sa posebnim potrebama (Ainscow et al., 2019). Perspektiva inkluzije podstiče istraživače da usmjere svoju pažnju na barijere koje učenici mogu imati u pristupu obrazovanju, ali i na strategije koje se mogu primjeniti. Ova perspektiva zahtjeva analizu socioekonomskih, kulturnih i političkih faktora koji utiču na pristup obrazovanju, čime se pruža prilika za razvoj inkluzivnih politika koje će doprinijeti većoj pravdi i jednakosti u obrazovnim sistemima širom svijeta.

Razvoj komparativne pedagogije oblikuje se kroz različite perspektive, uključujući interdisciplinarnost, fokus na međunarodnu saradnju, digitalizaciju obrazovanja i razvoj inkluzivnih obrazovnih politika. Ove perspektive pružaju okvir za dublje razumijevanje obrazovnih sistema i izazova s kojima se oni suočavaju, omogućavajući istraživačima da razviju i preporuče

praktične i relevantne strategije za unapređenje obrazovanja na globalnom nivou.

Zaključak

Komparativna pedagogija, kao interdisciplinarna i dinamična disciplina, suočava se sa brojnim izazovima koji uključuju metodološke prepreke, kulturne i etičke dileme, političke uticaje i posljedice globalizacije. Ipak, upravo kroz suočavanje s tim izazovima otvaraju se nove perspektive razvoja – interdisciplinarni pristupi, analiza obrazovnih sistema u globalnom kontekstu, digitalizacija obrazovanja i razvoj inkluzivnih politika omogućavaju unapređenje obrazovnih praksi.

Kroz kritičko poređenje različitih obrazovnih sistema, komparativna pedagogija doprinosi kreiranju obrazovnih politika koje su inovativne, održive i kulturno osjetljive, osnažujući učenike i nastavnike. Razumijevanje izazova i mogućnosti koje pruža ova disciplina omogućava razvoj strategija koje odgovaraju savremenim društvenim, ekonomskim i kulturnim promjenama, čime se stvara temelj za inkluzivno, kvalitetno i pravedno obrazovanje širom svijeta.

Primjena nalaza komparativne pedagogije može podstaći razvoj kurikula i nastavnih metoda koje su prilagođene svoj djeci i različitim kontekstima. Ona naglašava važnost kulturne senzitivnosti, upotrebu inovativnih i digitalnih alata u obrazovanju, te promovisanje inkluzivnih praksi u učionici. Nastavnici i vaspitači mogu koristiti rezultate komparativnih istraživanja za unapređenje obrazovnog procesa, kreiranje strategija za smanjenje obrazovnih nejednakosti i jačanje dječijih kompetencija u globalizovanom društvu.

Literatura

- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2004). Understanding and developing inclusive practices in schools: a collaborative action research network. *International Journal of Inclusive Education*, 8(2), 125–139. <https://doi.org/10.1080/1360311032000158015>
- Molina García, A., & Andrade Lara, J. L. H. (2016). *Internationalization, globalization and relationship networks in comparative education: An epistemological framework*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED568108.pdf>

- Cowen, R. (2023). Comparative education: and now?. *Comparative Education*, 59(3), 326-340. <https://doi.org/10.1080/03050068.2023.2240207>
- Crossley, M., & Watson, K. (2003). *Comparative and international research in education: globalisation, context and difference (1st ed.)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203452745>
- Kulić, R. (2011). *Komparativna pedagogija: teorija, sistemi, reforme*. Svet knjige i Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci.
- Кулић, Р., Паргало, С. (2014). Глобализација и образовне реформе. У В. Милисављевић (ур.), *Наука и глобализација*, (747-756). Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву.
- Kušić, S., & Vrcelj, S. (2022). Komparativna pedagogija i komparativna andragogija – što im je isto, a što različito? *Novi pogledi*, 21(1), 9–30. <https://doi.org/10.31192/np.21.1.9>
- Neubauer, A. (2024). Trends in Comparative Education in the 21st Century: Research Production and Areas of Interest. *European Public & Social Innovation Review*, 9, 1-20. <http://doi.org/10.31637/epsir-2024-288>
- OECD. (2019). *PISA 2018 results: What students know and can do*. <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>
- Pang, N. S. K. (2016). *Globalisation in one world: Impacts on education in different nations*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED567143.pdf>
- Parjanadze, N. (2009). *Globalisation theories and their effect on education*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/54631/1/644238321.pdf>
- Pandey, M. P. (2025). Innovative research methods in comparative education: emerging trends and applications. *Discover Education*, 4, 210-229. <https://doi.org/10.1007/s44217-025-00616-1>
- Schweisfurth, M., Thomas, M. & Smail, A. (2020). Revisiting comparative pedagogy: methodologies, themes, and research communities since 2000. *A Journal of Comparative and International Education*, 52(4), 560–580. <http://eprints.gla.ac.uk/220762/>
- Yakut Özek, B. & Sincer, S. (2024). Exploring comparative education through definitions, history, methods and theories. *Journal of Educational Philosophy and Sociology*, 5(2), 199-223. <https://doi.org/10.29329/jeps.2024.1105.7>

CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF COMPARATIVE PEDAGOGY DEVELOPMENT

Sanja Partalo

Abstract

In the contemporary world comparative pedagogy is faced with a series of challenges shaping its development as a scholarly and teaching discipline. Researching into key challenges of comparative pedagogy is focused, in the first place, on methodological obstacles in comparative research, on inadequate integration with other disciplines, on cultural and contextual factors impeding the generalisation of results, as well as political and economic influences such as globalisation and education reforms. On the other hand, technological progress, international collaboration of researchers, and critical approaches to education offer new perspectives for the development of comparative pedagogy, with an emphasis on advancement of education policies, development of interdisciplinary approaches, global collaboration, sustainability, innovations in education, and making connections between research and practice in education and moral education. In conclusion, comparative pedagogy represents an indispensable resource for research into and advancement of educational practices within various contexts. Through understanding of challenges and perspectives that this discipline offers, it is possible to develop innovative approaches that not only improve the quality of education, but also foster children and teachers throughout the world. The role of comparative pedagogy as a scholarly and teaching discipline is key to shaping education policies that respond to dynamic social, economic, and cultural changes, creating, at the same time, the foundations for a sustainable and inclusive system of education and moral education.

Keywords: *comparative pedagogy, methodological challenges, education policies, international collaboration, innovations in education.*

ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ

Саня Партало

Резюме

В современном мире, сравнительная педагогика сталкивается с рядом вызовов, влияющих на развитие этой научной и педагогической дисциплины. Исследование ключевых вызовов сравнительной педагогики ориентировано в первую очередь на методологические препятствия в сравнительных исследованиях, недостаточную интеграцию с другими научными дисциплинами, культурные и контекстуальные факторы, усложняющие генерализацию результатов, и политические и экономические факторы, такие как глобализация и образовательные реформы. С другой стороны, технологический прогресс, международное сотрудничество и критические подходы к образованию предлагают новые перспективы для развития сравнительной педагогики, в том числе совершенствование образовательных политик, развитие междисциплинарных подходов, глобальное сотрудничество, устойчивость, инновации в образовании и связь исследований и воспитательно-образовательной практики. В итоге, сравнительная педагогика является драгоценным ресурсом для исследования и совершенствования образовательных практик в разных контекстах. Посредством понимания вызовов и перспектив данной дисциплины возможно разработать инновационные подходы, которые не только повышают качество образования, но и расширяют возможности детей и учителей во всем мире. Роль сравнительной педагогики как научной и педагогической дисциплины является ключевой для формирования образовательных политик, соответствующих активным общественным, экономическим и культурным процессам, и одновременно создавая основы для устойчивой и инклюзивной воспитательно-образовательной системы.

Ключевые слова: *сравнительная педагогика, методологические вызовы, образовательные политики, международное сотрудничество, инновации в образовании.*